

ЕКОЛОГІЧНА ОСВІТА І ТРАНСФЕР ЗНАНЬ

ЗБЕРЕЖЕННЯ БІОРІЗНОМАНІТТЯ КРАЇНИ

БРАСЛАВСЬКА О. В., ОЗЕРОВА Л. А., ГОРОШКО В. О.

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

oksana.braslavvska@udpu.edu.ua

ludmila.ozeroval6@ukr.net

Однією із основних засад внутрішньої та зовнішньої політики України є збереження навколишнього середовища та його складових. З метою виконання цього завдання Україна визнає забезпечення екологічної безпеки одним із основних напрямів державної політики країни.

Сучасний суспільний процес характеризується великою динамічністю, усвідомленням необхідності формування нових форм взаємодії людини та природи. Якщо ще в минулому столітті вчені досліджували систему глобальних проблем сучасності, що включала, крім екологічних, проблеми війни і миру, забезпечення соціальної справедливості, народонаселення, енергетики тощо і розглядали їх як майже незалежні одна від одної, то в сучасних умовах чітко проглядається тенденція дослідження всіх проблем в системі «людина-природа». Нині екологічна проблематика розглядається політиками, вченими, громадськістю як найважливіша, адже з питаннями екології пов'язані інші актуальні проблеми сучасності [1]. Від їх вирішення залежить майбутнє націй: проблеми соціального прогресу, питання демографії та харчування, економіки та енергетики, технології. Загрозлива екологічна ситуація наполегливо вимагає переглянути традиційні форми взаємодії суспільства і природи, спонукає змінити погляди про місце і роль людини у світі [5].

Актуальною екологічною проблемою є збереження біорізноманіття країни. Збереження біологічного різноманіття є важливим для досягнення стійкого розвитку та відіграє значну роль для всіх сфер людської діяльності (економічної, соціальної, екологічної) визначаючи культуру, духовність і менталітет суспільства [4].

Один з перспективних напрямів втілення стратегії збереження біорізноманіття пов'язаний із розбудовою екологічної мережі, що передбачає зміни в структурі земельного фонду шляхом віднесення (на підставі обґрунтування екологічної необхідності (безпеки) та економічної доцільності) частини земель господарського використання до категорій, що підлягають особливій охороні з відновленням притаманного їм різноманіття природних

ландшафтів [3]. Це фактично загальнодержавний механізм досягнення гармонійного співіснування суспільства і природи в її територіальному і біотичному різноманітті.

Схема екологічної мережі області розроблена з врахуванням принципів формування, збереження, використання екомережі та результатів дослідження особливостей ландшафтних комплексів, раритетних видів біоти, рідкісних біотопів, міграційних шляхів тварин як природного каркасу перспективної регіональної екомережі. Слід зазначити, що природні комплекси, що перебувають під охороною в межах територій природно-заповідного фонду є найбільш захищеними [4].

Негативний вплив антропогенних чинників на довкілля залишається все ще достатньо інтенсивним. Серед основних причин збіднення біорізноманіття є:

- забруднення природного середовища (викиди в атмосферне повітря, забруднення поверхневих та підземних вод);
- денатуралізація природних ландшафтів (грунтова та повітряна ерозія, підтоплення територій, поширення агроландшафтів, нерівномірна забудова території);
- монокультурні способи ведення лісового та сільського господарства [2].

Основними чинниками, що можуть впливати на чисельність рослин із «червонокнижним» статусом, є деградація місцезростань (для лучних і болотних видів – надмірне пасування, викошування, випал трави, осушення; для лісових – проведення лісогосподарських робіт). Загрозами для лісової рослинності є: випалювання сухої рослинності у весняний і осінній період, що призводить до виникнення лісових пожеж; погіршення технології заготівлі та трелювання деревини; всихання соснових лісів; самовільні рубки. Значних втрат генофонду рідкісних видів лікарських та декоративних рослин завдає неконтрольована експлуатація їх ресурсів [1]. Браконьєрство є однією з причин зниження популяції мисливських звірів і птахів. Перешкодою для природного розселення видів флори й фауни є розгалужена мережа доріг різного призначення, надмірна розораність в окремих районах. Згадані причини зниження біорізноманіття необхідно брати за основу під час обґрунтування диференційованих заходів щодо його охорони.

Одним з методів мінімізації сучасних загроз біорізноманіттю є впровадження оцінки впливів на навколишнє природне середовище, в тому числі біорізноманіття та зменшення їх рівня. Реалізувати зазначений метод дозволять такі заходи:

- удосконалення правового забезпечення з питань оцінки впливів на біорізноманіття;
- розвиток методичних матеріалів щодо екологічної експертизи, стратегічної довкільної оцінки, екологічного аудиту, екосистемного підходу та принципу запобігання;
- удосконалення правового забезпечення, у частині врахування питань збереження біорізноманіття під час прийняття управлінських рішень [5].

Таким чином, зважаючи, що екологічні проблеми зачіпають життєві інтереси кожного громадянина, акцентуємо на тому, що лише спільними зусиллями органів державної влади, місцевого самоврядування та населення можливо вирішити ряд питань, пов'язаних з раціональним використанням, охороною та відтворенням природних ресурсів рідного краю.

Література

1. Василюк О. Навіщо нам біорізноманіття та як його зберегти. Програма розвитку Організації Об'єднаних Націй. URL: <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/ourperspective/ourperspectivearticles/2017/12/2/why-do-we-need-biodiversity-.html> (дата звернення: 12.10.2021).
2. Екологічний паспорт Черкаської області. Черкаси, 2017. 108 с.
3. Закон України «Про екологічну мережу». Верховна Рада України; Закон від 24.06.2004 № 1864-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1864-15#Text>
4. Збереження біорозмаїття: традиції та сучасність / ред.: Т. Гардашук; Упр. охорони земель, ресурсів, екомережі та збереження біорізноманіття. К. : Хімджест, 2003. 119 с
5. Якимчук А.Ю. Принципи збереження біорізноманіття відповідно до стратегії розвитку державної екологічної мережі. Науковий вісник Академії муніципального управління: Серія «Управління». 2014. Випуск 1. С. 206–213.

ЕКОЛОГІЧНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ

ДАВИДЕНКО Ю. Г., САХНЕВИЧ О. П.

Житомирська міська гімназія № 3

ztqimnasia3@gmail.com

Нині дедалі більше збільшуються темпи науково-технічного прогресу, що призводить до посилення антропогенного на довкілля. При цьому дуже зросли практичні повноваження як позитивного, і негативного впливу людини на природу. Своїм споживчим ставленням до природи суспільство вже завдало їй непоправної шкоди.